

Praha 5.1.2005

58

Činnost oboru tuberkulózy a respiračních nemocí v roce 2004

Activity of branch of tuberculosis and diseases of the respiratory system in 2004

Souhrn

Ambulantní oddělení oboru tuberkulózy a respiračních nemocí sledují osoby se zvýšeným rizikem plicních onemocnění, provádějí tuberkulinové testy a očkování proti TBC, pečují o osoby s plicními chorobami. V roce 2004 objem činnosti oboru vzrostl, zejména proto, že se rozšířil počet dispenzarizovaných osob se zánětlivými onemocněními plic a CHOPN. Epidemiologická situace TBC byla nejlepší ve sledované historii, počet hlášených případů 1 057 (10,3 na 100 tis. obyvatel) byl v roce 2004 nejnižší.

Summary

Out patients departments of the branch of tuberculosis and respiratory diseases monitor persons with higher risk of lung diseases, they realize tuberculin tests and TB vaccination, take care of persons with respiratory problems and diseases. The volume of activity in this branch has grown in 2004 because of the increasing number of treated and monitored persons especially for pneumonia and chronic obstructive pulmonary diseases. Epidemiological TB situation was the best in the whole history of registration, the number of reported cases 1 057 (10,3 per 100 000 inhabitants) was the lowest in 2004.

Výskytu TBC v roce 2004 byla věnována Aktuální informace č. 26 z června 2005. Tato Aktuální informace je zaměřena na činnost oboru tuberkulózy a respiračních nemocí (TRN). Do statistického šetření bylo v roce 2004 zahrnuto 306 oddělení, proti předchozímu roku o 7 více (299 v roce 2003). Na odděleních pracovalo 471 lékařů a 738 samostatných zdravotnických pracovníků (329,6 lékařů a 653,1 zdravotnických pracovníků v přepočtených počtech - úvazcích včetně smluvních pracovníků). V počtu lékařů a zdravotnických pracovníků došlo k nepatrnému nárůstu, který zhruba odpovídá zvýšenému počtu pracovišť zúčastněných v šetření. Na odděleních TRN bylo provedeno 2 067 145 vyšetření, ošetření, BCG očkování a tbk testů (o 2,2 % více než v roce předchozím). Jeden lékař poskytl v průměru 4 389 odborných kontaktů, na 10 tis. obyvatel připadlo v průměru 1 981 výše uvedených výkonů lékařů TRN (1 980 v roce 2003).

Největší objem péče byl stejně jako v minulých letech věnován dispenzarizovaným osobám, v roce 2004 bylo pod stálým lékařským dohledem 523 476 osob, téměř o 13 % více než v roce předchozím. Nejvíce osob bylo dispenzarizováno pro chronickou bronchitis (134 111 mužů a 99 294 žen) a astma bronchiale (60 128 mužů, 74 348 žen), u obou těchto typů onemocnění došlo dalším rokem za sebou k nárůstu počtu postižených, u astma bronchiale o 8 %, u chronické bronchitis o 8,5 % ve srovnání s rokem 2003. Dalším nejčastějším případem dýchacích potíží spojených s dispenzarizací bylo zánětlivé onemocnění plic (49 295 osob), počet dispenzarizovaných pro zánět plic se rovněž zvýšil proti předchozímu roku a to o 27 %. Nejzávažnějším onemocněním jsou zhoubné novotvary plic, počet dispenzarizovaných činil 18 395 osob s ověřenými novotvary a 1 609 osob s dosud neověřenými onemocněními. Počet lékařem sledovaných osob pro zhoubný

novotvar vzrostl o 11 %. Na celkovém zvýšení dispenzarizovanosti se podílela v rozsahu 5 až 30 % všechna sledovaná onemocnění kromě pneumokoniózy, kde se počet dispenzarizovaných osob o 1,3 % snížil. Podíl nově přijatých osob činil 14,6 % a meziročně vzrostl o 20 %. Tradičně jsou více ohroženi i postiženi plicními onemocněními muži (poměr dispenzarizovaných mužů a žen je 1,3 : 1). Příznivě se dá hodnotit skutečnost, že s nejfatálnějším onemocněním, zhoubným novotvarem dýchacího ústrojí, nebylo v roce 2003 ani 2004 dispenzarizováno žádné dítě ve věku do 14 let.

V roce 2004 provedla oddělení TRN 101 438 BCG očkovaní (o 14 % méně než v roce 2003). Nejpočetnější skupinou očkovaných na odděleních TRN byly děti ve stáří 11 let (68,9 %), dále novorozenci (14,5 %), děti ve stáří 2 let (10,4 %), a ostatní osoby (6,1 %). Proti předchozímu roku se zvýšil podíl novorozenců očkovaných na odděleních TRN. Celkově se počet očkovaných proti roku 2003 snížil o 14 % v důsledku zejména nižšího početního zastoupení dětské populace. Komplikace po vakcinaci mělo 1 063 osob (1 %). Tuberkulínovému testu se podrobilo 169 418 osob, převážně dětí. Očkovanost novorozenců dosáhla 99 % (neočkovaných novorozenců bylo jen 1 190).

Oddělení TRN sledují také osoby se zvýšeným rizikem plicního onemocnění tzn. kuřáky s vysokým konzumem cigaret (více než 20 cigaret denně po dobu nejméně 20 let, popř. ve věku nad 45 let), dále osoby, které přišly do styku s tuberkulózou nebo jinou mykobakterií, osoby s profesionální expozicí kancerogenů, osoby s dysplastickými buňkami ve sputu. V roce 2004 se podrobilo v této souvislosti vyšetření 212 734 lidí, tj. o 2,7 % více než v roce 2003. Nejpočetnější sledovanou rizikovou skupinou byli kuřáci (136 665) a lidé ohrožení tuberkulózou nebo jinou mykobakterií (68 792). Počet sledovaných dospělých osob s rizikem plicního onemocnění se zvýšil proti roku 2003 o 4,4 %. Děti ohrožených tuberkulózou nebo mykobakterií bylo vyšetřeno 2 702, tj. o 18 % méně než v roce 2003.

Celkově obor TRN zvýšil v roce 2004 objem svojí činnosti. Přibylo osob sledovaných pro vyšší riziko plicního onemocnění a výrazně proti předchozím rokům (od r. 2000) narostl počet dispenzarizovaných osob. Takže i přes mírný úbytek očkovaných osob zejména v důsledku početně slabších ročníků dětí, provedla oddělení TRN více ošetření/vyšetření. Poměrně vysoký nárůst počtu dispenzarizovaných osob byl ovlivněn zejména zvýšeným výskytem zánětlivých onemocnění plic, a nemocí plicního oběhu, rovněž dispenzarizace pro zhoubné a nezhojné novotvary zaznamenává v několika posledních letech vzestupnou tendenci. Při pohledu na počty dispenzarizovaných osob v jednotlivých krajích (v přepočtu na 100 tis. obyvatel kraje) je zřejmé, že nejvíce dispenzarizovaných osob bylo v Hl. m. Praze, Středočeském a Ústeckém kraji, tj. v oblastech se značnou ekologickou a zejména exhalací zátěží.

Informace o činnosti ambulantních zařízení oboru TRN jsou shromažďovány prostřednictvím statistického výkazu A (MZ) 1-01, který je součástí programu statistických zjišťování Ministerstva zdravotnictví.

Vypracovala: Ing. Alena Ondračková

Osoby dispenzarizované pro netuberkulózní onemocnění dýchacího ústrojí (DÚ) Česká republika 2004

Onemocnění, Diagnóza MKN 10	Celkem		z toho			
			děti (0-14 let)		osoby nově přijaté	
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Zhoubné novotvary DÚ ověřené cytologicky nebo histologicky (C33, C34,0-9, C39.9)	13 585	4 810	0	0	3 835	1 495
Neověřené zhoubné novotvary DÚ	1 074	535	0	0	355	172
Nezhoubné novotvary DÚ (D14.2-4, D19.0)	2 243	1 965	1	3	232	192
Zánětlivá onemocnění plic (J12.0-9, J13, J14, J15.0-9, J16.0-8, J17.0-8, J18.0-9)	29 011	20 284	1 502	1 345	8 866	7 328
Chronická bronchitida (J41.0-8, J42, J44.0-9)	134 111	99 294	103	94	13 677	9 939
Astma bronchiale (J45.1-9, J46)	60 128	74 348	2 180	1 916	9 105	10 798
Emfyzém plic (J43.0-9)	8 331	4 040	1	1	1 028	531
Bronchiektázie (J47)	2 796	2 072	5	13	190	156
Sarkoidóza (D86.0-2)	3 245	5 011	2	3	332	401
Pneumokoniózy (J60, J61, J62.0-8, J63.0-8, J64, J65, J66.0-8)	14 075	483	0	0	298	46
Difúzní plicní fibrózy a alergická alveolitis (J67.0-9, J84.0-9)	2 808	2 935	4	5	468	448
Nenádorová onemocnění pohrudnice J86.0-9, J90, J91, J92.0-9, J93.0-9, J64, J94.0-9)	5 293	3 142	3	1	697	487
Následky oběhových změn (I26.0-9, I27.0-9, I28.0-9)	5 028	3 635	0	2	717	527
Jiná netuberkulózní onemocnění DÚ se závažným průběhem (J68.0-9, J69.0-8, J7,0-9, J80, J96.0-9, J98.0-4,6-9)	11 320	7 874	241	229	2 427	1 816
Celkem	293 048	230 428	4 042	3 612	42 227	34 336

Počet ošetření/vyšetření na odděleních TRN v krajích ČR a zaměstnanci oddělení

Kraj	Počet ošetření/vyšetření				Zaměstnanci (přečtené počty)	
	celkem	z toho očkovaní	na 100 tis. obyvatel	na 1 lékaře		
					lékaři	ZPBD
Hl. m. Praha	304 773	12 890	26 147	3 628	58,77	106,96
Středočeský	218 129	16 887	19 172	6 059	28,12	72,84
Jihočeský	96 137	7 354	15 372	3 561	14,83	26,55
Plzeňský	155 557	5 176	28 323	3 889	26,01	46,17
Karlovarský	57 652	4 780	18 982	4 435	9,58	16,72
Ústecký	190 097	6 012	23 165	4 752	27,29	52,70
Liberecký	67 055	2 975	15 689	4 470	12,28	26,30
Královéhradecký	81 938	3 556	14 980	3 724	16,10	29,40
Pardubický	99 356	6 739	19 667	3 821	17,15	32,63
Vysočina	89 506	5 584	17 303	4 475	15,31	27,20
Jihomoravský	206 479	7 959	18 396	5 294	28,56	57,83
Olomoucký	101 413	5 486	15 959	3 756	16,09	33,47
Zlínský	114 313	6 101	19 333	4 234	17,04	38,88
Moravskoslezský	284 740	9 939	22 624	5 177	37,20	80,55
ČR	2 067 145	101 438	20 252	4 389	324,33	648,20

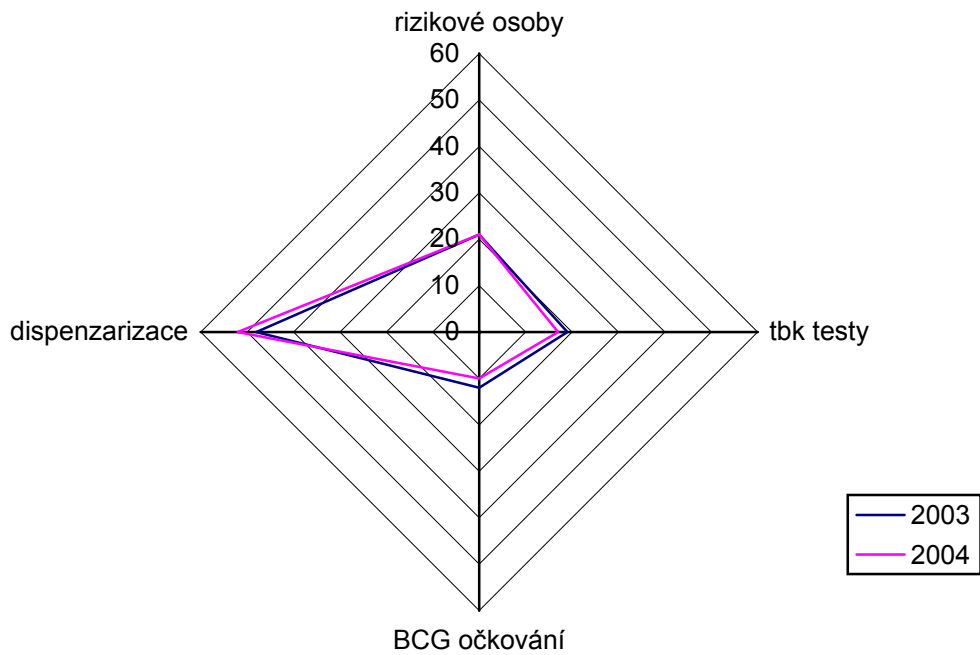
**Osoby dispenzarizované pro onemocnění dýchacího ústrojí v krajích
na 100 tis. obyvatel**

Kraj	Celkem	z toho pro					
		zhoubné novotvary	zánětlivá onemocnění	chronická bronchitis	astma bronchiale	pneumo- koniózy	ostatní
Hl. m. Praha	6 277,2	661,5	915,5	2 981,9	2 596,9	13,6	1 212,3
Středočeský	4 392,5	98,6	535,4	2 133,8	1 195,6	25,0	692,3
Jihočeský	2 906,1	121,5	178,4	1 474,7	1 059,9	9,4	403,9
Plzeňský	5 118,4	77,9	494,3	2 316,2	1 606,8	132,4	573,0
Karlovarský	4 623,8	151,1	685,2	2 484,5	1 697,3	13,5	851,8
Ústecký	4 315,4	132,0	473,5	2 378,9	1 184,3	52,4	476,0
Liberecký	2 661,8	98,7	392,8	1 161,9	578,9	12,4	472,6
Královéhradecký	4 052,1	129,4	123,9	2 413,7	1 456,7	101,8	503,8
Pardubický	3 563,7	149,8	256,9	1 668,5	1 520,0	20,6	414,5
Vysočina	4 369,8	105,6	456,6	2 151,2	942,4	24,0	640,1
Jihomoravský	4 446,8	172,0	395,0	2 510,9	1 041,2	33,1	514,7
Olomoucký	3 019,7	101,7	312,7	1 884,7	312,8	22,2	575,7
Zlínský	4 601,2	83,7	441,7	2 348,6	1 257,6	90,6	720,0
Moravskoslezský	5 942,0	105,4	610,7	2 668,7	1 284,7	871,7	881,3
ČR	4 547,2	180,2	483,0	2 286,7	1 317,5	142,6	677,4

Osoby se zvýšeným rizikem onemocnění TBC nebo plicní rakovinou

Kraj	Celkem	na 100 tis. obyv.	Osoby se zvýšeným rizikem				
			TBC a mykobakt.	z toho děti	silní kuřáci	s dyspl. buňkami	s prof. expozicí
Hl. m. Praha	22 086	1 893,6	8 251	490	13 747	19	69
Středočeský	22 803	2 086,8	6 363	195	15 906	214	320
Jihočeský	10 830	1 661,4	2 462	71	7 677	43	648
Plzeňský	14 421	2 498,8	6 012	323	8 138	12	259
Karlovarský	7 072	2 386,9	1 469	157	5 413	1	189
Ústecký	31 827	3 602,4	7 006	306	23 810	58	953
Liberecký	8 039	1 877,2	3 472	113	4 440	12	115
Královéhradecký	14 320	2 416,0	3 394	123	10 769	34	123
Pardubický	7 542	1 437,4	3 558	159	3 718	56	210
Vysočina	6 543	1 230,5	3 024	51	3 310	85	124
Jihomoravský	12 481	1 027,4	4 984	46	7 094	6	397
Olomoucký	7 741	1 260,1	3 833	85	3 828	7	73
Zlínský	11 020	1 896,7	5 448	215	5 343	113	116
Moravskoslezský	36 009	2 485,6	9 516	368	23 472	93	2 928
ČR	212 734	1 995,2	68 792	2 702	136 665	753	6 524

Struktura činnosti oddělení TRN (v %)

Struktura osob dispenzarizovaných pro vybrané diagnózy

